

ISSN 2545 – 4439

ISSN 1857 - 923X

INTERNATIONAL JOURNAL

Institute of Knowledge Management

KNOWLEDGE

**Vol. 26. 3.
Scientific Papers**

HUMANITIES

KIJ

Vol. 26

No. 3

pp.709 - 998

Skopje 2018

INSTITUTE OF KNOWLEDGE MANAGEMENT

SKOPJE, MACEDONIA

KNOWLEDGE

International Journal Scientific papers Vol. 26.3.

ADVISORY BOARD

Vlado Kambovski PhD, Robert Dimitrovski PhD, Siniša Zarić PhD, Maria Kavdanska PhD, Venelin Terziev PhD, Mirjana Borota – Popovska PhD, Cezar Birzea PhD, Ljubomir Kekenovski PhD, Aleksandar Nikolovski PhD, Veselin Videv PhD, Ivo Zupanovic, PhD, Savo Ashtalkoski PhD, Svetlana Trajković PhD, Zivota Radosavljević PhD, Laste Spasovski PhD, Mersad Mujevic PhD, Nonka Mateva PhD, Rositsa Chobanova PhD, Predrag Trajković PhD, Dzulijana Tomovska PhD, Nedzat Koraljić PhD, Nebojsha Pavlović PhD, Nikolina Ognenska PhD, Baki Koleci PhD, Lisen Bashkurti PhD, Trajce Dojcinovski PhD, Jana Merdzanova PhD, Zoran Srzentić PhD, Nikolai Sashkov Cankov PhD, Marija Kostic PhD

Print: GRAFOPROM – Bitola

Editor: IKM – Skopje

Editor in chief

Robert Dimitrovski, PhD

KNOWLEDGE - International Journal Scientific Papers Vol. 26.3.

ISSN 1857-923X (for e-version)

ISSN 2545 – 4439 (for printed version)

SCIENTIFIC COMMITTEE

President: Academic, Prof. Vlado Kambovski PhD, Skopje (Macedonia)

Vice presidents:

Prof. Robert Dimitrovski PhD, Institute of Knowledge Management, Skopje (Macedonia)

Prof. Sinisa Zaric, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade, Belgrade (Serbia)

Prof. Venelin Terziev PhD, University of Rousse, Rousse (Bulgaria)

Prof. Mersad Mujevic PhD, Public Procurement Administration of Montenegro (Montenegro)

Members:

- Prof. Aleksandar Nikolovski PhD, FON University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Aleksandar Korablev PhD, Dean, Faculty for economy and management, Saint Petersburg State Forest Technical University, Saint Petersburg (Russian Federation)
- Prof. Azra Adjajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Antoanela Hristova PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Anita Trajkovska PhD, Rochester University (USA)
- Prof. Anka Trajkovska-Petkoska PhD, UKLO, Faculty of technology and technical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Alisabri Sabani PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Ahmad Zakeri PhD, University of Wolver Hampton, (United Kingdom)
- Prof. Ana Dzumaljeva PhD, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Branko Sotirov PhD, University of Rousse, Rousse (Bulgaria)
- Prof. Branko Boshkovic, PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Serbia)
- Prof. Branimir Kampl PhD, Institute SANO, Zagreb (Croatia)
- Prof. Baki Koleci PhD, University Hadzi Zeka, Peja (Kosovo)
- Prof. Branislav Simonovic PhD, Faculty of Law, Kragujevac (Serbia)
- Prof. Bistra Angelovska, Faculty of Medicine, University “Goce Delcev”, Shtip (Macedonia)
- Prof. Cezar Birzea, PhD, National School for Political and Administrative Studies, Bucharest (Romania)
- Prof. Cvetko Andreevski, Dean, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Drago Cvijanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Dusan Ristic, PhD Emeritus, College of professional studies in Management and Business Communication, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Dimitar Radev, PhD, Rector, University of Telecommunications and Post, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Daniela Todorova PhD, Rector of “Todor Kableshkov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Dragan Kokovic PhD, University of Novi Sad, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Dragan Marinkovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Daniela Ivanova Popova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Dzulijana Tomovska, PhD, Dean, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)

Contents

IN SEARCH OF A MODEL OF INTERCULTURAL COMPETENCE.....	725
Diana Bebenova-Nikolova.....	725
MODERNISM ALONG WITH THE MASTERPIECES OF THE MOST SIGNIFICANT WRITERS OF THE PERIOD	731
Hyreme Gurra	731
Fatmire Isaku	731
PRESENTISM AS A RELEVANT CONTEMPORARY HERMENEUTICAL APPROACH.....	739
Zorica Lola Jelic	739
BULGARIAN LITERARY CLASSICS AS CULTURAL MEMORY AND IDENTITY	747
Mimi Tosheva	747
REFLEX AS A STEPPING STONE OF VALUABLE REVERSE RELATION IN EDUCATION OF MOTHER TONGUE	751
Snezhanka Dobрева	751
LINGUISTIC RICHNESS IN THE PROSE OF MITRUSH KUTELI	759
Zarije Nuredini.....	759
A STUDY OF CHARACTERS AND GOTHICISM IN VICTORIAN NOVELS	763
Fatbardha Doko.....	763
Lirie Ameti.....	763
CHARACTERISTICS OF TURKISH AND MACEDONIAN PROVERBS	771
Marija Leontik	771
THE EFFECTS OF BEING BILINGUAL IN THE MODERN WORLD: STUDENTS PERSPECTIVES ON THE ISSUE.....	777
Igballe Miftari.....	777
CONCEPT OF WRITING AS ONE OF LANGUAGE SKILLS	781
Djukica Mirkovic	781
Miodrag Smelcerovic.....	781
Marica Simic.....	781
Jelena Abula.....	781
Tijana Vasiljevic – Stokic.....	781
THE INFLUENCE OF INSTANT MESSAGES ON ENGLISH WORD FORMATION AND CHANGES IN THE DYNAMICS OF THE COMMUNICATION PROCESS	785
Dragana Ljubotenska	785
A COMPARATIVE STUDY OF NOUNS IN ENGLISH AND ALBANIAN.....	789
Suzana Ejupi	789
Lindita Skenderi.....	789
THE ALBANIAN PAST PERFECT AND PLUPERFECT AND THE ENGLISH PAST PERFECT (CONTRASTIVE ANALYSIS)	793
Blerta Demiri	793
THE USE OF DO AND MAKE AS LIGHT VERBS IN PERIPHRASTIC CONSTRUCTIONS FROM MACEDONIAN STUDENTS.....	799
Katerina Nedeska	799
THE INFLUENCE OF FRENCH WORDS ON THE ALBANIAN LANGUAGE.....	807
Orjeta Baja	807

CHARACTERISTICS OF TURKISH AND MACEDONIAN PROVERBS

Marija Leontik

Goce Delcev University-Stip, Republic of Macedonia marija.leontik@ugd.edu.mk

Abstract: Proverbs include both the material and the spiritual specifics of a particular culture of a society and reflect the experience accumulated over many centuries. Proverbs have shown that both close and distant societies of the world do have much in common. Individuals of different societies gain the same or similar experiences during their development and transfer them to future generations. There are instances where one can find common ideas and wisdom in the proverbs of distant societies. Thus, proverbs become national and universal at the same time. In this study, I shall discuss the common features of the Turkish and Macedonian proverbs.

Key words: proverb, experience, culture.

TÜRKÇE VE MAKEDONCA ATASÖZLERİNİN ÖZELLİKLERİ

Mariya Leontik

Gotse Delcev Üniversitesi-Ştip, Makedonya Cumhuriyeti marija.leontik@ugd.edu.mk

Özet: Atasözleri bir toplumun maddi ve manevi kültürünü içerir ve yüzyıllarca biriken deneyimi yansıtır. Bu en çok atasözlerinin kavram özelliklerine ve verdiklere nasihatlere baktığımızda belli olur. Bir toplumun atasözleri yakın bir toplumun atasözleri ile yakınlık göstermesi bize çok doğal gelir fakat uzak bir toplum ve kültürle benzerlik göstermesi bizi şaşırtır. Bunun da sebebi vardır. Farklı toplumların bireyleri gelişmek sürecinde aynı veya benzer tecrübelerle ulaşır ve onları gelecek nesillere aktarır. Bundan dolayı uzak toplumların atasözlerinde ortak fikir ve hikmet bulmak mümkündür. Böylece atasözleri aynı zamanda ulusal ve evrensel oluyor. Bu bildiride Türkçe ve Makedonca atasözlerinin ortak özelliklerini işleyeceğiz.

Anahtar kelimeler: atasözü, deneyim, kültür.

1. GİRİŞ

Atasözleri sözlü gelenek içinde bir toplumun maddi ve manevi kültürünü içerir ve yüzyıllarca biriken deneyimi yansıtır. Onlar, çok eski zamanlarda biriken deneyimi kısa, özlü ve etkili sözlerle ifade ederek gelecek kuşaklara aktarmak için toplumun bir ihtiyacı olarak meydana gelir. Atasözleri kimin tarafından söylendikleri belli olmadığı için anonim sözlü halk edebiyatı ürünleridir. Çok eski zamanlarda kuşkusuz bir atasözünün ilk taslağını yetenekli ve tecrübeli bir kişi yaratmıştır. Zamanla birçok kişi onun üzerinde değişimler yapmış. Böylece atasözü en çok beğenilen bir şekle varmış, bir kişinin eseri olmaktan çıkıp halkın, toplumun malı olmuştur. Her toplumda ve her dilde halk hikmetini yansıtan atasözleri vardır.

Atasözleri aynı zamanda hem millî hem de dünya mirasıdır. Bir milletin atasözleri bir yandan bir halkın tutumunu ifade eder, diğer taraftan ise ortak dünya düşüncesinin gelişimini yansıtır. Dünyada bulunan birçok farklı ulusta aynı anlamı taşıyan atasözleri vardır. Bundan dolayı Jerzy Gluski'ye göre (aktaran M. Yurtbaşı, 1993: 1): “Kıyaslamalı paremioloji dünyadaki ulusların ayrı özelliklerden çok ortak özellikleri olduğunu gösterir ve onların aslında farklı şartlarda veya farklı siyasi ve ekonomi sistemlerinde gelişen büyük bir aile olduğunu ifade eder. Dünya atasözlerinin kıyaslamalı çalışmaları ulusların daha iyi anlaşabilmesi ve uzlaşabilmesi için etken olabilir”.

Türk ve Makedon dilindeki atasözleri asırlarca oluşmuştur. Başlangıçta atasözlerinin sayısı azmış fakat toplumun gelişmesiyle artmış. Doğal olarak Türkçe ve Makedonca atasözleri, ulusal özellikler, Balkanlarda ve dünya çapında görünen özellikler içermektedir. Ör.

Türkçe: Aşığın gözü kördür. (Ö.A.A.)

Makedonca: Љубовта е слепа. (B.V.)

İngilizce: Love is blind. (M.Y.)

2. TÜRKÇE VE MAKEDONCA ATASÖZLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Türk ve Makedon dili atasözleriyle zengin dillerdir. Türkçe ve Makedonca atasözlerinin genel ortak özellikleri şunlardır:

a) Türkçe ve Makedonca atasözleri anonim sözlü halk edebiyatı ürünleridir (vecizeler de kısa, özlü ve etkileyici sözlerdir ama onlar anonim değil, onları söyleyen kimse adla bilinir).

Türkçe: Dikensiz gül olmaz. (bu atasözüdür) (Ö.A.A.)

Makedonca: Нема роза без трнчиња. (bu atasözüdür) (B.V.)

Türkçe: Gülün dostu dikendir. (bu vecizedir) (Mevlâna)

Makedonca: Пријател на розата е трнот. (ова е афоризам) (Мевљана)

b) Halkın uzun gözlemini ve deneyimini gelecek kuşaklara aktarmak için oluşmuştur.

Türkçe: Sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer. (Ö.A.A.)

Makedonca: Кој се попарил со млеко, дува и на матеница. (B.V.)

c) Genel yargı, kural, ahlâk dersi ve öğüt ifade ederler.

Türkçe: Bir koltukta iki karpuz taşınmaz. (Ö.A.A.)

Makedonca: Две лубеници под една мишка не се носат. (B.V.)

ç) Kısa, özlü, etkileyici ve akılda kolay tutulan sözlerdir (az kelimeyle çok şey etkileyici bir biçimde anlatılır).

Türkçe: Evdeki hesap çarşıya (pazara) uymaz. (Ö.A.A.)

Makedonca: Домашниот есап не излегува на пазар. (B.V.)

d) Kalıplaşmış sözlerdir (kelimeleri ve söz dizimi bozulmaz, herhangi bir değişikliğe uğramazlar).

Türkçe: Her kuşun eti yenmez. (Ö.A.A.)

Makedonca: Сè што лета не се јаде. (B.V.)

e) Her atasözü bir cümledir.

Türkçe: Can çıkmadan huy çıkmaz.

Makedonca: Душата ќе му излезе, на инаетот ќе си остане.

3. TÜRKÇE VE MAKEDONCA ATASÖZLERİNİN BİÇİM ÖZELLİKLERİ

Atasözlerinin biçim bakımından belirli özellikleri vardır. Türkçe ve Makedonca atasözlerinin genel ortak özellikleri şunlardır:

a) Atasözleri kalıplaşmış söz öbeğidir. Atasözlerindeki kelimeler zamanla klişe durumuna gelmiş. Bir atasözündeki kelimeler değiştirilmez. Belirli bir kelimenin yerine eşanlamlı veya yakın anlamlı kelime kullansa da belli kalıp bozulur ve artık atasözü sayılmaz. Ör.

Türkçe: Sarımsak yemeden ağız kokmaz. (N.A.)

Makedonca: Ни лук јал, ни лук мирисал. (B.V.)

“Sarımsak yemeden ağız kokmaz. / Ни лук јал, ни лук мирисал.” atasözlerini “Soğan yemeden ağız kokmaz. / Ни кромид јал, ни кромид мирисал.” şeklinde söylenemez çünkü *sarımsak* / *лук* kelimeleri yerine *soğan* / *кромид* kelimeleri kullanmak doğru değildir.

Bir atasözündeki kelimelerin sırası, yani sözdiziminin biçimi bozulmaz. Ör.

Türkçe: Kadın kısmının saçı uzun olur, aklı kısa. (N.A.)

Makedonca: Жената е долгокоса, а краткоумна. (B.V.)

“Kadın kısmının saçı uzun olur, aklı kısa. / Жената е долгокоса, а краткоумна.” atasözlerini “Kadın kısmının aklı kısa, saçı uzun olur. / Жената е краткоумна, а долгокоса.” şeklinde anlam değişmese de söylenemez çünkü atasözleri diye anılmaz.

b) Kimi atasözlerinin birkaç kalıbı vardır. Bu kalıplardan her biri ayrı atasözü olarak sayılır. Ör.

Türkçe: Damlaya damlaya göl olur. (Ö.A.A.)

Damlaya damlaya sel olur. (Ö.A.A.)

Makedonca: Капка по капка фол станува. (B.V.)

Капка по капка – море станува. (B.V.)

Капка по капка реки се прават. (B.V.)

Капка по капка – вирче. (B.V.)
Капка по капка вир станува. (B.V.)
Капка по капка вир се вири. (B.V.)
Капка капе, вир се вири. (B.V.)
Капка по капка вир се збира. (B.V.)

c) Atasözleri genellikle kısıdır. En kısa atasözleri birkaç kelimeden oluşan basit cümlelerdir. Ör.
Türkçe: Vakit nakittir. (Ö.A.A.)
Makedonca: Времето е пари. (B.V.)

Kısalar dışında farklı uzunlukta olan sıralı ve birleşik cümlelerden oluşan atasözleri de vardır. Ör.
Türkçe: Su uyur, düşman uyumaz. (Ö.A.A.)
Makedonca: Водата спие, душманот не спие. (B.V.)

4. TÜRKÇE VE MAKEDONCA ATASÖZLERİNDE GENEL KAVRAMLAR

Atasözleri, uzun bir gözlem ve deneyimin sonucu olarak oluştuklarından dolayı Türkçe ve Makedonca atasözlerinde ortak kavramlar mevcuttur. Türkçe ve Makedonca atasözlerinde genel kavramlar günlük hayatta en çok karşılaşılan birey, aile, çevre ve toplum hayatı, iş, doğa, inanç ve gelenek ile ilgilidir. Halk genellikle kolay anlaşılan somut kavramları işlemiş (insan, aile, komşu, arkadaş, düşman, toplum, iş, ekonomi, doğa, hayvan); anlaşılması zor olan soyut kavramlara az yer vermiştir (kişisel değerler, ahlak dersi, inanışlar).

Türkçe ve Makedonca atasözleri genel olarak şöyle sınıflandırılabilir:

a) İnsan kişiliği ile ilgili kavramları içeren atasözleri (sağlık, düşünce, merak, istek, gönül, güç, güçsüzlük, güven, sabır, umut, güzellik, sevecenlik, huy, neşelik, mutluluk, keder, kendini beğenme, tutku, utanç, inat, nankörlük, kurnazlık, üzüntü, korku, öfke, nefret, öç, kusur, umursamazlık, oburluk, mantıksızlık, pişmanlık):

Türkçe: Ağaç yaş iken eğilir. (Ö.A.A.)

Makedonca: Дрвото се витка дури е младо. (B.V.)

b) Aile ile ilgili kavramları içeren atasözleri (ev, düğün, evlilik, kız, kadın, gelin, anne, erkek, oğlan, koca, baba, evlat, oğul, çocuk, kardeş, akraba, misafir):

Türkçe: Ayıpsız yâr arayan, yârsız kalır. (Ö.A.A.)

Makedonca: Koj бара жена без кусур, без жена ќе остане. (B.V.)

c) Komşu ile ilgili kavramları içeren atasözleri:

Türkçe: Ev alma, komşu al. (Ö.A.A.)

Makedonca: Не купувај куќа, туку комшија. (B.V.)

ç) Arkadaş ve dost ile ilgili kavramları içeren atasözleri:

Türkçe: Arkadaşını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim. (Ö.A.A.)

Makedonca: Кажи ми со какви се дружиш, ќе ти кажам каков си. (B.V.)

d) Düşman ile ilgili kavramları içeren atasözleri:

Türkçe: Akıllı düşman akılsız dosttan iyidir. (Ö.A.A.)

Makedonca: Поарно еден умен душман да имаш, одошто сто пријатели будали. (B.V.)

e) Olumlu ve olumsuz özellikler ve durumlar ile ilgili kavramları içeren atasözleri (akıllılık, azim, kararlılık, dayanıklılık, hırs, dürüstlük, alçak gönüllülük, azla yetinme, ölçülülük, fayda, bağışlama, bağlılık, layık olma, aşk, büyüklük, cömertlik, övme, söz verme, alışkanlık, fırsat, olasılık, başlangıç, görme, gizlilik, acelecilik, erken davranma, sonuç, açlık, açgözlülük, ayartma, bela, bencillik, ikiyüzlülük, çekememezlik, erteleme, geç kalma, tehlike, dedikodu, sıkıntı, acı çekme, dert, şüphe, kıskançlık, yalan, aldatma, aşağılama, kavga, kötülük, benzerlik, bozulma, tembellik, cimrilik, sahip olma):

Türkçe: Zorla güzellik olmaz. (Ö.A.A.)

Makedonca: Со сила нема убавина. / Со сила убавина не бива. (B.V.)

f) Kişisel değer ile ilgili kavramları içeren atasözleri (gurur, şeref, sabır, iyilik, özveri, yüreklilik, iyimserlik, vicdan, minnettarlık, sorumluluk, tecrübe):

Türkçe: İyilik eden iyilik bulur. (Ö.A.A.)

Makedonca: Добро со добро се враќа. / Добрина за добрина. (B.V.)

g) Görgü kuralları ile ilgili kavramları içeren atasözleri:

Türkçe: Eğri otur, doğru söyle. (Ö.A.A.)

Makedonca: Криво седи, право збори. (B.V.)

ğ) Sosyal konular ile ilgili kavramları içeren atasözleri (hayat, doğmak, hastalık, ölüm, yaş, uyku, terbiye, değer, örnek, çalışmak, başarı, ün, dil, bilgi, cehalet, eğitim, yazı, gerçek, haber, konuşma, senli benlilik, uyum, yalnızlık, yardım, eleştiri, suskunluk, farklılık, seçme, bayram, gezi, giyim-kuşam, görünüş, yemek, içki, kumar, ödünç alma, ödünç verme, yokluk, yoksulluk, yerme, zenginlik, öğüt, atasözü):

Türkçe: Büyük balık küçük balığı yer (yutar). (Ö.A.A.)

Makedonca: Големата риба ја голта (ја јаде) малечката. (B.V.)

h) Toplumsal konular ile ilgili kavramları içeren atasözleri (devlet, adalet, eşitlik, özgürlük, barış, emniyet, değişim, deneme, beklenti, isteme, dava, suç, zulüm, boyun eğme, felaket, meslekler, iş, çalışkanlık, yetki, tembellik, temizlik):

Türkçe: Ağlamayan çocuğa meme vermezler. (Ö.A.A.)

Makedonca: Дури не заплаче детето, мајка му не му дава да цица. (B.V.)

i) Ekonomik kavramları içeren atasözleri (harcama, kazanç, tutumluluk, hesap, ödeme, ticaret):

Türkçe: Ak akçe kara gün içindir. (Ö.A.A.)

Makedonca: Бели пари за црни дни. (B.V.)

ı) Doğa ve doğa olayları ile ilgili kavramları içeren atasözleri (dünya, iklim, hava, zaman, kış, yaz, bahar, gün, güneş, dağ, kaya, deniz, göl, dere, rüzgar, yağmur):

Türkçe: Rüzgâr esmeyince yaprak oynamaz. (Ö.A.A.)

Makedonca: Додека не дувне ветерот, лисјата не треперат. (B.V.)

j) Hayvanlar ile ilgili kavramları içeren alegorik atasözleri (at, arı, arslan, ayı, balık, baykuş, bülbül, dana, deve, domuz, eşek, fare, fil, horoz, inek, karga, karınca, kartal, katır, keçi, kedi, kırlangıç, köpek, kurt, kuzgun, kuzu, koyun, köpek, maymun, oğlak, öküz, ördek, serçe, sıçan, sinek, tavuk, tavşan, teke, tilki):

Türkçe: Aç ayı oynamaz. (Ö.A.A.)

Makedonca: Гладна мечка опро не игра. (B.V.)

k) Gelenekler ile ilgili kavramları içeren atasözleri:

Türkçe: Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla. (N.A)

Makedonca: Говорам ти, ќерко, досети се, снао! (B.V.)

l) Ahlak dersi ve öğüt ile ilgili kavramları içeren atasözleri:

Türkçe: Bugünkü işini yarına bırakma. (Ö.A.A.)

Makedonca: Денешната работа не ја оставај за утре. (B.V.)

m) İnanışlar ile ilgili kavramları içeren atasözleri (din, allah, allah yardımı, dua, alın yazısı, talih, çare, öngörü, şeytan):

Türkçe: Ev alanla evlenene Allah yardım eder. (Ö.A.A.)

Makedonca: Кога купуваш куќа и Господ помага. (B.V.)

Türkçe ve Makedonca atasözleri genel kavram bakımından on altı gruba sınıflandırılabilir. Bu genel kavramların içinde birçok alt kavram da bulunmaktadır.

5. TÜRKÇE VE MAKEDONCA ATASÖZLERİNDE DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ

Atasözlerinin dil ve üslup bakımından belirli özellikleri vardır. Türkçe ve Makedonca atasözlerinin genel ortak özellikleri şunlardır:

a) Kelime kadrosu belirlidir. Türk ve Makedon halkı, Türkçe ve Makedonca atasözlerindeki genel kavramları ifade etmek için kelime seçimine büyük önem vermiş. Halk en çok isimleri ve fiilleri kullanmış; diğer

kelime türlerine (sıfat, zarf, bağlaç) daha az yer vermiştir. Böylece halk anlatımı yalın, anlaşır ve etkiliyici kılmış, bilgiyi de en kısa ve en kolay biçimde gelecek neseillere aktarmıştır.

Türkçe atasözlerinde de Makedonca atasözlerinde de yabancı kökenli kelimeler kültür değişimleri sonucu olarak bulunmaktadır. Türkçe ve Makedonca atasözlerinde alıntı kelimeler ustaca kullanılmıştır.

Türkçe: Dayak cennetten çıkmıştır. (Ö.A.A.) (*cennet* Arapça kökenli kelimedir)

Makedonca: Котекот од рајот излегол. (B.V.) (*kötek* Farsça kökenli kelimedir fakat Türkçenin aracılığıyla Makedoncaya girmiştir)

b) Çoğunda kelimeler tekrarlanır.

Türkçe: Haram gelen haram gider. (N.A.)

Makedonca: Арам дојде, арам појде. (B.V.)

c) Çoğunda mecazi anlam var ama mecazi olmayan atasözleri de vardır.

Türkçe: Kurunun yanında yaş da yanar. (Ö.A.A.) (mecazlı atasözü)

Makedonca: Покрај сувото гори и сировото. (B.V.) (mecazlı atasözü)

Türkçe: Soran yanılmamış. (Ö.A.A.) (mecazsız atasözü)

Makedonca: Кој прашува, тој не грешава. (B.V.) (mecazsız atasözü)

ç) Çoğunda kafiye veya yarım kafiye var. Bunlar atasözlerini ahenkli ve etkiliyici kılar.

Türkçe: Tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş. (N.A.)

Makedonca: Се стркалало грнчето, си го нашло капачето. (B.V.)

6. SONUÇ

Atasözleri anonim sözlü halk edebiyatı ürünleridir. Onlar aynı zamanda hem evrensel hem de ulusal özellikler içermektedir.

Türk ve Makedon dili atasözleriyle zengin dillerdir. Türkçe ve Makedonca atasözleri, halkın uzun gözlemini ve deneyimini gelecek kuşaklara ahlâk dersi ve öğüt olarak aktarmak için oluşan kısa, özlü, etkileyici kalıplaşmış anonim halk edebiyatı ürünleridir. Onların biçim, genel kavram, dil ve üslup bakımından ortak özellikleri vardır.

Türkçe ve Makedonca atasözleri biçim bakımından kalıplaşmış ve genellikle kısa söz öbekleridir.

Türkçe ve Makedonca atasözleri genel kavram bakımından şu on altı gruba sınıflandırılabilir: insan kişiliği ile ilgili kavramları içeren atasözleri; aile ile ilgili kavramları içeren atasözleri; komşu ile ilgili kavramları içeren atasözleri; arkadaş ve dost ile ilgili kavramları içeren atasözleri; düşman ile ilgili kavramları içeren atasözleri; olumlu ve olumsuz özellikler ve durumlar ile ilgili kavramları içeren atasözleri; kişisel değer ile ilgili kavramları içeren atasözleri; görgü kuralları ile ilgili kavramları içeren atasözleri; sosyal konular ile ilgili kavramları içeren atasözleri; toplumsal konular ile ilgili kavramları içeren atasözleri; ekonomik kavramları içeren atasözleri; doğa ve doğa olayları ile ilgili kavramları içeren atasözleri; hayvanlar ile ilgili kavramları içeren alegorik atasözleri; gelenekler ile ilgili kavramları içeren atasözleri; ahlak dersi ve öğüt ile ilgili kavramları içeren atasözleri; inanışlar ile ilgili kavramları içeren atasözleri.

Türkçe ve Makedonca atasözleri dil ve üslup bakımından da benzerdir. İki dilin atasözlerinde kelime kadrosu belirlidir, kelimeler tekrarlanır, çoğunda mecazi anlam, kafiye veya yarım kafiye vardır.

Bütün bu özelliklerle, Ömer Asım Aksoy'un dediği gibi "Atasözleri, ulusların zekâlarındaki keskinliği, hayallerindeki genişliği, duygularındaki inceliği belirten en değerli örneklerdir." (Ömer Asım Aksoy, 1988: 27) Türk ve Makedon halkı bugün de günlük konuşmada atasözlerini seve seve kullanır ve gelecek kuşaklara onları sözlü olarak aktarır. Bilim adamları, atasözlerini toplayıp işler, yayın evleri atasözleri sözlükleri yayınlar ve gelecek kuşaklara onları yazılı miras olarak bırakır.

KISALTMALAR

Ö.A.A.	= Ömer Asım Aksoy
N.A.	= Nurettin Albayrak
M.Y.	= Metin Yurtbaşı
B.V.	= Bone Veliçkovski

KAYNAKÇA

- [1] Aksoy, Asım Ömer. (1988). *Atasözleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- [2] Albayrak, Nurettin. (2009). *Türkiye Türkçesinde Atasözleri*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- [3] Yurtbaşı, Metin. (1993). *A dictionary of Turkish proverbs*. Ankara: Turkish Daily News.
- [4] Ариф, Сена. (1994). *Македонски народни пословици и поговорки од турско потекло во записите на Марко Цепенков* (необјавена магистерска теза). Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Филолошки факултет.
- [5] Величковски, Боне. (2001). *Суд без малечки камчиња не стои*. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“.
- [6] Величковски, Боне. (2002). *Македонско-англиски и англиско-македонски пословични паралели*. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“.
- [7] Величковски, Боне. (2009). *Македонски пословици и поговорки*. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“.
- [8] Пиличкова, Севим. (1987). *Прилог кон проучувањето на народните пословици кај Турците од СР Македонија*. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“.

CHARACTERISTICS OF TURKISH AND MACEDONIAN PROVERBS

Marija Leontik

Goce Delcev University-Stip, Republic of Macedonia marija.leontik@ugd.edu.mk

Abstract: Proverbs include both the material and the spiritual specifics of a particular culture of a society and reflect the experience accumulated over many centuries. Proverbs have shown that both close and distant societies of the world do have much in common. Individuals of different societies gain the same or similar experiences during their development and transfer them to future generations. There are instances where one can find common ideas and wisdom in the proverbs of distant societies. Thus, proverbs become national and universal at the same time. In this study, I shall discuss the common features of the Turkish and Macedonian proverbs.

Keywords: proverb, experience, culture.

TÜRKÇE VE MAKEDONCA ATASÖZLERİNİN ÖZELLİKLERİ

Mariya Leontik

Gotse Delçev Üniversitesi-Ştip, Makedonya Cumhuriyeti marija.leontik@ugd.edu.mk

Özet: Atasözleri bir toplumun maddi ve manevi kültürünü içerir ve yüzyıllarca biriken deneyimi yansıtır. Bu en çok atasözlerinin kavram özelliklerine ve verdiklere nasihatlere baktığımızda belli olur. Bir toplumun atasözleri yakın bir toplumun atasözleri ile yakınlık göstermesi bize çok doğal gelir fakat uzak bir toplum ve kültürle benzerlik göstermesi bizi şaşırtır. Bunun da sebebi vardır. Farklı toplumların bireyleri gelişmek sürecinde aynı veya benzer tecrübelerle ulaşır ve onları gelecek nesillere aktarır. Bundan dolayı uzak toplumların atasözlerinde ortak fikir ve hikmet bulmak mümkündür. Böylece atasözleri aynı zamanda ulusal ve evrensel oluyor. Bu bildiride Türkçe ve Makedonca atasözlerinin ortak özelliklerini işleyeceğiz.

Anahtar kelimeler: atasözü, deneyim, kültür.

1. GİRİŞ

Atasözleri sözlü gelenek içinde bir toplumun maddi ve manevi kültürünü içerir ve yüzyıllarca biriken deneyimi yansıtır. Onlar, çok eski zamanlarda biriken deneyimi kısa, özlü ve etkili sözlerle ifade ederek gelecek kuşaklara aktarmak için toplumun bir ihtiyacı olarak meydana gelir. Atasözleri kimin tarafından söylendikleri belli olmadığı için anonim sözlü halk edebiyatı ürünleridir. Çok eski zamanlarda kuşkusuz bir atasözünün ilk taslağını yetenekli ve tecrübeli bir kişi yaratmıştır. Zamanla birçok kişi onun üzerinde değişimler yapmış. Böylece atasözü en çok beğenilen bir şekle varmış, bir kişinin eseri olmaktan çıkıp halkın, toplumun malı olmuştur. Her toplumda ve her dilde halk hikmetini yansıtan atasözleri vardır.

Atasözleri aynı zamanda hem milli hem de dünya mirasıdır. Bir milletin atasözleri bir yandan bir halkın tutumunu ifade eder, diğer taraftan ise ortak dünya düşüncesinin gelişimini yansıtır. Dünyada bulunan birçok farklı ulusta aynı anlamı taşıyan atasözleri vardır. Bundan dolayı Jerzy Gluski'ye göre (aktaran M. Yurtbaşı, 1993: 1): "Kıyaslamalı paremioloji dünyadaki ulusların ayrı özelliklerden çok ortak özellikleri olduğunu gösterir ve onların aslında farklı şartlarda veya farklı siyasi ve ekonomi sistemlerinde gelişen büyük bir aile olduğunu ifade eder. Dünya atasözlerinin kıyaslamalı çalışmaları ulusların daha iyi anlaşılabilmesi ve uzlaşabilmesi için etken olabilir".

Türk ve Makedon dilindeki atasözleri asırlarca oluşmuştur. Başlangıçta atasözlerinin sayısı azmış fakat toplumun gelişmesiyle artmış. Doğal olarak Türkçe ve Makedonca atasözleri, ulusal özellikler, Balkanlarda ve dünya çapında görünen özellikler içermektedir. Ör.

Türkçe: Âşığın gözü kördür. (Ö.A.A.)

Makedonca: Љубовта е слепа. (B.V.)

İngilizce: Love is blind. (M.Y.)

2. TÜRKÇE VE MAKEDONCA ATASÖZLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Türk ve Makedon dili atasözleriyle zengin dillerdir. Türkçe ve Makedonca atasözlerinin genel ortak özellikleri şunlardır: